

stranden

pieter de buysser

“Waar komt de stem vandaan die “Leef!” roept?

Uit een ander leven.”

Samuel Beckett, Mirlitonnades Fluittonen

INTRO:

Waarin een ik vertelt hoe Lampe hem gevraagd heeft om “Stranden” te spelen. Een spel. Tussen een ik, Lampe en twee iconen van de geschiedenis die het mechanisch geratel produceren van de loop der dingen.

De ik vertelt dat hij een knecht van Lampe is. Hij voegt eraan toe dat Lampe zelf al een paar honderd jaar de knecht is van Immanuel Kant.

De ik vertelt over de drie Kritieken die Lampe maakt en uitzaait.

Het ik vraagt zich af of Lampe, omdat hij de knecht is van een filosoof, dan ook automatisch zelf een filosoof is? Doet Lampe eigenlijk aan filosofie, aan politiek of aan kunst? Kan dat gebochelde, schlemielige kereltje dat leeft van een immens tekort eigenlijk wel iets? Als daar een antwoord op is, dan heeft het ik dat in zijn bloot gezicht voor het publiek staat misschien ook antwoord op de vraag: wat moet ik nu doen?

Het ik besluit verder te gaan zonder antwoord, dus zonder comfort van een categorisering.

Het opschorten van zulke antwoorden houdt de vraag open: wat moet ik doen? Wat moet ik doen? Het ik vertelt dat het hem van een hoogdringend belang lijkt de vraag expliciet, helder en bij herhaling te stellen: wat moet ik doen? Wat moet ik doen?

“Ik zou willen opstaan uit de geschiedenis, als uit een ziek bed” Dat, herinnerde hij zich, was al eens gezegd.

1

Winston Churchill en Leni Riefenstahl wandelen op het strand van Normandië. Winston neemt zijn hoed af, Leni maakt een revérence. Ze wandelen voort. Ze zijn erg verdrietig.

WINSTON:Ik kan niet meer.

LENI:Jawel.

WINSTON:Ik kan niet meer.

LENI:Er is nog niets te zien.

WINSTON:Laten we rusten.

LENI:Voor mij is dit nog niet voldoende.

WINSTON: Ik ga vallen.

LENI: Is het gedaan met smeken?

WINSTON: Ik ga het afmaken.

LENI: Zo hoor ik je spreken.

WINSTON: ER KOMT EEN GETAL STERKTE GEBROKEN LIPPEN MIJN
GENERAAL IN SCHERVEN.

LENI:Hoor ik je nu nog?

WINSTON: Nee, het is al weer voorbij.

LENI:Volhouden Winston, volhouden.

WINSTON:Ik voel mijn voeten niet meer.

LENI: Dat hoeft ook niet.

Ik heb Winston Churchill en Leni Riefenstahl voor het eerst gezien in een stad, ik zal ze -om geen onrust te zaaien- “Pantei” noemen. Het was in het torengebouw dat zijn schaduw over de hele stad werpt. Toen ik komend van op de straat de deur van het honderden meter hoge gebouw achter mij dicht had getrokken, zag ik dat een trappensysteem mij in plaats van naar boven, naar beneden gidste. Terwijl ik aan het ijzerwerk en de metalen wanden naast me meende te moeten opmaken dat ik klom, waren mijn benen ontegensprekelijk aan het afdalen. Het ijzer trilde en rikketikte. Dit was het mechanische geluid dat ik al zolang hoorde. Dat me in zijn greep hield en dat me uiteindelijk tot hier had gelokt. Een getik, als van een koppel loden pijpen, een metalen geschuur dat ik de laatste jaren minder en minder kon negeren. Waar ik ook ging: het hing in de straten, het golfde uit de open vensters van kantoren en keukens. Ik kreeg het onmogelijk nog uit mijn hoofd.

Daar ging ik dan. Iedere stap welde het gedaas. De trap werd smaller, er kwamen meer buizenconstructies te hangen over de steeds nauwer wordende strook waarop ik mijn voeten kon zetten. Hoewel ik er van overtuigd was al minutenlang gedaald te hebben kreeg ik onverwacht door een smalle kier een zicht over de stad. Ik moest honderden meters hoog zijn terwijl diep onder mij de stad haar dagelijks krioelen herhaalde. Ik zette voorzichtig een tiental stappen verder, het lawaai begon zo’n pijn te doen dat ik wist dat ik in het hart moest zijn aangekomen.

Ik draaide mijn hoofd en ik zag, op gelijke hoogte als waar ik was, doorheen schuivende en stampende metalen platen en staven, twee schimmen. Verfijnde, kwetsbare aristocraten. Een ranke, blonde dame en een heer van vermogen. Blind aan het werk, vuile handen en zweetparels twinkelend op hun voorhoofd. In volslagen routine gingen ze door met het in beweging houden van ingewikkelde, verroeste machines die niets produceren. Al wat ze doen is hun beweging doorgeven aan een andere machine die op haar beurt met behulp van lange staven en raderen haar beweging doorgeeft aan andere constructies die opnieuw hun beweging doorgeven. Ik zweeg en keek toe. Zij draaiden hun bewegingen af. Functionele automaten die hun functioneren benutten om hun heelal te laten functioneren. Ik keek naar hen en een verdriet waarvan ik niet weet waar het vandaan kwam schoot door mijn borst en goot mijn benen, mijn romp en mijn armen vol. Ik was gekomen uit nieuwsgierigheid en

omdat het mechanisch getik me te ondraaglijk werd, maar ik had nooit kunnen vermoeden dat ik zou stoten op een gapend gemis. Ik voelde mijn hartspieren samentrekken met een pijn gruwelijker dan hoe ik de dood van mijn allerliefste geliefde voorstel. Ik kreeg het moeilijk mijn evenwicht te bewaren, waardoor mijn schoen te hard op een ijzeren plaat neerkwam en een galmend geluid toevoegde aan de geluiden die zich herhaalde.

Ze keken op. Zonder hun bewegingen te onderbreken. De doordringende blik van Winston nagelde me tegen de grond. Het was Leni die met een minimaal gebaar van haar kin me wenkte. Ik kwam dichterbij. Zij deden onverstoord verder. Ze zeiden geen woord. Na iedere vier opeenvolgende bewegingen had Winston telkens drie seconden rust. Het is in zo'n drie seconden gebeurt dat hij zijn arm strekte, zijn hand mijn kraag greep en me tegen hem drukte. Leni ging tussen haar bewegingen door plots even door de knieën, greep mijn broekspijp en tilde mijn beide voeten op met een spierkracht die ik onmogelijk had kunnen voorzien bij een dame van haar leeftijd. Winston had mijn hoofd en schouders vast, Leni mijn voeten, ik hing horizontaal tussen hen in. Terwijl ze hun routineuze gebaren verder zetten, begonnen ze elk aan mij te bijten. Leni mijn voet, Winston mijn hoofd. De afschuwelijke pijnen die ik vanaf dan ben doorgestaan waren niets vergeleken met de pijn die ik al eerder had, integendeel, ik verwelkomde ze. Dat aan mijn voet en schouders langzaam werd gegeten was eindelijk een afleiding van het verschroeiende gemis dat door mij raasde sinds ik hen zag. Langzaam maar trefzeker aten Winston en Leni mij elk aan een kant op. Ik zag nog net dat naarmate een stuk van mijn lichaam in een mondhoek verdween, er aan de andere kant een roos uitkwam. Leni kauwde met haar rechterhoek op mijn kuit, en uit haar linker verscheen een donkergroene stengel, hoe meer mijn hoofd en schouders in Winstons linkermondhoek verdween, hoe duidelijker de knop van een prachtige roos uit zijn rechtermondhoek groeide. Hoe het precies is verder gegaan kan ik onmogelijk vertellen, maar naar alle waarschijnlijkheid lag zodra ik was doorgeslikt, een roos op de grond van de machinekamer.

Winston en Leni wandelen nog steeds op het strand van Normandië. Er is veel wind, er is de zee, en oude keien verrollen zich nog een keer, en nog een keer. Leni vertrapt schelpjes met geheven hoofd. Winston kijkt bezorgd. Een grote zeevogel produceert een reusachtige stront. Leni vertrap nog altijd schelpjes. Winston kijkt nog bezorgder.

WINSTON: Flatsj !

LENI: De democratie is een dode mus. Het volk dat zich haastte om ze van dicht bij te bekijken bleek achteraf zelf het wiel geweest te zijn dat haar verplet had.

WINSTON: Het volk bleek een oud, versleten wiel te zijn, en werd door slagzinnen naar het stort gerold.

LENI: Het stort stinkt.

WINSTON: Het stinken gist.

LENI: Het gist op het stort.

WINSTON: Wat is het dat daar rijpt?

Wat volgt kan ik niet bevestigen. Het zijn slechts geruchten en eventueel wat waarheidsgetrouwe verzinsels. Het verhaal wil dat ze ongestoord hun mechanische bewegingen verder zetten. Waar ik eens naar hen heb staan kijken, ligt nu een roos op de grond en die werpen ze van tijd tot tijd een blik toe van goed geprobeerd gij maar zie u daar nu liggen. Het gebeurde ook dat ze aan de roos roken, ze genoten daar beiden erg van, dat die indringer die ik geweest was nu lekker ruikend daar voor hen lag, gracieus, herleid tot een meesterlijk kunstwerkje, het bezorgde hen een hoogst persoonlijke genoegdoening. De roos is mooi zegden ze dan aan elkaar, en van schoonheid SCHOONHEID daar konden zij wel van genieten. Voor hen was er niets gebeurd, zij bestierden verder het heelal vanuit hun machinekamer. Zij produceerden als vanouds het mechanisch geratel van de loop der dingen. Meer en meer raakten ze aan de roos gehecht. Een blik op de roos werd een vast onderdeel van hun repetitieve handelingen. En één en twee én rieken en één en twee en kijken en één en twee zo schoon en één en twee en ze genoten van de roos als van een zindelijk geworden tijger, of een gedomesticeerde Jood, een Arabier zonder sluier. Een moment van ontspanning. Of het waar is of niet kan ik niet bevestigen: als het een leugen is, dan is het een ware leugen, als het de waarheid is, dan is ze gelogen: maar zo waar als ik hier sta: in een hoek links onder een metalen pijp in de machinekamer van Winston en Leni, zat een klein, gebocheld mannetje, natte ogen en een snotneus, een schlemielige dwerg, een onooglijke figuur. Lampe. Hoe hij daar binnen was geraakt weet niemand. Hij stond naar hen te kijken, bijna van op dezelfde plaats vanwaar ik naar hen heb staan kijken. Alleen: hij werd niet opgemerkt. Hij bespiedde hen, sprong plots wat onhandig naar voor, greep de roos en tsjokkelde zo snel hij kon met zijn korte beentjes weg. Leni en Winston stonden perplex.

Ze staakte voor het eerst hun handelingen. Het werd stil, dan klonk er het geratel van een machinerie die tilt staat. Lampe wiggelwaggelde glunderend weg met de roos.

Winston en Leni, op het strand van Normandië. Het zijn hun laatste dagen. Al jaren. Misschien zijn het nu echt hun laatste dagen. Ze lopen over het strand, ze zijn ontregeld, ze hebben zo vaak gewonnen en ze hebben even vaak verloren, dat kennen ze. Maar het verlies van hun roos, dat was niet te verteren. Die zuivere zeggingskracht, die triomf op het menselijke gebrek, die zoete geur. Het was in hun laatste dagen een houvast geworden. Maar nu die roos weg is, beginnen ze aan alles te twijfelen, verliezen ze allebei de vermogens waar ze zo om geroemd zijn.

WINSTON: Dat uitwasemend verleden.

LENI: Het loopt op wieltes.

WINSTON: Een kroketmachien naar morgen.

LENI: Morgen een grote hongerige mond.

WINSTON: En hap daar gaat vandaag recht gedeporteerd naar morgen.

LENI: Zonder zorgen geen gelispel.

WINSTON: Mooie stroomlijn tussen vliegtuigmotoren.

LENI: Een brief bevroren gevonden in turbines met klitten haar aan de rand:

dear prime minister, I would love to live in your country, please thank you for letting me please in

WINSTON: Het alfabet van het geluk begint met aanpassing en arbeidsvreugde.

Lampe tsjokte glunderend door de straten, zijn rechtervoetje sleepte zoals steeds wat achter hem aan, maar het geluk dat hij uitstraalde was zo immens en dan die roos tussen zijn licht scheve tanden die hij helemaal bloot lachte, het gaf hem een ongekende gloed die hij gul door de straten strooide. Hij liep met zeer besliste stap in de richting van dit theater. Hij wrong zich bijna omvallend van de blije heftigheid de trappen op, en hij is hier, in deze ruimte geweest. De roos heeft hij hier, op deze tafel gelegd. Ik heb hem net gemist. Er is eigenlijk niet echt iemand geweest die hem fysiek gezien heeft. Ik moet net toevallig daar achter de hoek gestaan hebben voor mijn lipspieroefeningen. Wanneer ik terug binnen kwam zag ik hier, deze roos liggen, en deze tekst. Misschien is hij hier nog, verstopt in deze automaat, misschien zit die nu hier ergens gniffelend te kijken.

LENI: Wat als je alles gewonnen hebt wat er te winnen valt?

WINSTON: En je wil blijven winnen?

LENI: Blijven winnen!

WINSTON: En je bent ervan overtuigd dat je alles al hebt?

LENI: Alles, maar het kan nog meer!

WINSTON: Dan knoop je je veters dicht, je gaat naar de rand van de rivier, en je doet je mond open.

LENI: Ik ken mijn karpers.

WINSTON: Maar er is altijd één karper die jou ontkent.

LENI: Tja, het blijven tenslotte beesten.

WINSTON: Eén die onder het riet zwemt, waar jij hem niet ziet, en hij jou niet.

LENI: Hij hoeft me niet te kennen om zich toch te plooiën naar mijn orde.

WINSTON: Je hebt een octrooi op het water. Ja. En je hebt de bedding van de rivier bepaald. Ja. Maar het zwemmen van de karper is van niemand.

LENI: Wie is niemand?

WINSTON: Niemand is goed verstopt.

LENI: Die niemand kan mij kwaad maken.

WINSTON: Hoe kwaad?

LENI: Razend. Buiten mezelf.

WINSTON: Buiten jezelf?

LENI: Uit mezelf van woede !

WINSTON: Uit jezelf, dan ben jij niemand meer.

LENI: Ik ben Leni Riefenstahl.

WINSTON: En een karper maakt niemand van je.

LENI: Dan wil ik niemand wel leren kennen.

WINSTON: Kijk Leni, de straten zijn van niemanden vergeven, ze klimmen uit de kieren van de graven en krijsen in de kraambedden.

LENI: Oh die, ik ken die, die heten allemaal Leni Niemand.

WINSTON: Nu heten die nog Leni Niemand, maar wie weet komt ooit de dag dat ze kwaad worden, dat ze uit zichzelf van woede zijn, dat ze werkelijk niemand meer zijn, niemand zonder meer.

LENI: Ook niet Leni Niemand?

WINSTON: En ook niet Winston Niemand.

LENI: Hoe gaan die dan bestaan? Zonder jou en mij? Hoe zullen die zich organiseren? Hoe zullen ze dan spreken en hoe zingen? Wat gaan die maken, wat zullen die eten, hoe zal hun staat eruit zien...

Leni en Winston konden het verlies van hun roos niet te boven komen.

Ze hebben hun machinekamer achter gelaten, en dat hebben ze niet echt snugger gedaan, ze hebben gewoon rap rap wat kabeltjes aangesleept en een mechaniekje bedacht zodat het geratel uit zichzelf zou blijven voortdoen. Toen ze deur van de toren achter zich dicht deden begon het geheel al te sputteren en vonken te geven die gevaarlijk dicht bij de mensen op straat terecht kwamen. Leni en Winston zetten koers richting Normandië, een wandeling aan het strand. Stranden. Wie weet. Eindelijk op reis vertrekken.

WINSTON: We zijn bijna voorbij. Schuim en tranen. We zijn bijna voorbij. Tot aan mijn lippen al.

Leni: Ik wou dat ik kwam gezwommen!

Winston: Dat heb je, anders was je gezonken als een steen.

LENI: Winston, help.

WINSTON: Rust.

LENI: Ik wil leven.

WINSTON: Het is voorbij Leni.

LENI: Staand zal ik sterven.

WINSTON: Je bent al eens gestorven en dat maakte geen verschil.

LENI: Ik moet grondiger sterven.

WINSTON: Vernietigd worden.

LENI: Jij ook.

WINSTON: Ik ook. Een lange, verre reis, zonder terugkeer.

LENI: Ik ga op reis en ik neem mee: de idee van de hemelse stad.

WINSTON: Ik ga op reis en ik neem mee: de idee van de hemelse stad en haar promotiecampagnes.

LENI: Ik ga op reis en ik neem mee: de idee van de hemelse stad en haar promotiecampagnes en de woorden “het volk” en “de mensen”.

WINSTON: Ik ga op reis en ik neem mee: de idee van hemelse stad en haar promotiecampagnes en de woorden “het volk” en “de mensen” en hun rituelen.

LENI: Ik ga op reis en ik neem mee: de idee van de hemelse stad en haar promotiecampagnes en de woorden “het volk” en “de mensen” en hun rituelen en een geloof dat zo zwak is dat het iets nodig heeft om in te geloven.

WINSTON: Ik ga op reis en ik neem mee: de idee van de hemelse stad en haar promotiecampagnes en de woorden “het volk” en “de mensen” en hun rituelen en een geloof dat zo zwak is dat het iets nodig heeft om in te geloven en het consumentenvertrouwen.

LENI: Ik ga op reis en ik neem mee: de idee van de hemelse stad en haar promotiecampagnes en de woorden “het volk” en “de mensen” en hun rituelen en een geloof dat zo zwak is dat het iets nodig heeft om in te geloven en het consumentenvertrouwen en de slagzinnen

WINSTON: Ik ga op reis en ik neem mee: de idee van de hemelse stad en haar promotiecampagnes en de woorden “het volk” en “de mensen” en hun rituelen en een geloof dat zo zwak is dat het iets nodig heeft om in te geloven en het consumentenvertrouwen en de slagzinnen en de

...

Hier ligt een brief.

Hij is van Lampe.

Ik lees hem u voor.

Geacht publiek, beste Pieter,

Ik heb een vraag voor jullie. Een vraag die door haar aard zelf zonder antwoord zal blijven. Maar het is een vraag die ik jullie moet stellen.

Maak een begin. Maak een begin met het je inbeelden van een werk dat geen plaats kan vinden, een radicaal utopisch werk, een werk dat daarom geen plaats heeft. Beeld je een werk in dat door de steden trekt, als een sfinx, een ondoordringbaar, levend wezen dat vragen aantrekt, blijft aantrekken, en waar antwoorden op afketsen. Een sfinx die tot in het oneindige de vraag: wat moet ik doen, terugspeelt, wat moet ik doen, wat moet ik doen? Maak een begin met het je inbeelden van een werk dat bestaat zoals wegenwerken bestaan: om spoorvorming te voorkomen wordt een werk uitgevoerd dat de gebaande gebaande weg opnieuw afschraapt, zo'n werk kan geen plaats vinden, blijft een begin, want het is onophoudelijk een begin, want moest het ooit effectief bestaan, dan zou het ophouden een begin te zijn. Maak een begin met het je inbeelden van een werk waar de rooskleurige idee van een ik ophoudt te bestaan, waar het aan zichzelf gelijk blijvend ik oplost, verpulverd en versnipperd wordt, en plaats maakt voor de verschijning van een gezicht. Een bloot gezicht.

Lampe

Hier neemt de verteller de roos die Lampe voor hem had neergelegd, stopt ze in zijn moulinex en hakt en snippert ze in duizend stukjes, waarna de verteller nog zegt:

Beste Lampe,

Ik hoop u hiermee enigszins van dienst geweest te zijn.

Uw dienaar,

Pieter